

забезпечення. Показники ринку вторинних ресурсів в економічно розвинених країнах набагато вищі. Отже розвиток ринку відходів показує стан економіки країни загалом. Чим нижчий відсоток створення вторинних ресурсів, тим вищі технології, техніка і навпаки.

Правильне використання вторинної сировини у різних галузях промисловості має важливе значення для подальшого розвитку народного господарства як джерела його додаткових матеріальних ресурсів, фактор зниження капітальних витрат і собівартості продукції [9].

1.Щотижневик №09, 33, 12 «КОНТРАКТИ» за даними Держкомітету житлово-комунального господарства України за 2004 рік.

2.Экономика и управление на предприятиях: Научно-образовательный портал // <http://eur.ru>.

3.Белов М.А., Євдокимова Н.М., Москалюк В.С. Планування діяльності підприємства / За заг. ред. В.С.Москалюка. – К.: КНЕУ, 2002. – 252 с.

4.Гуторова Л.Д. Создание и функционирование фирм. – Харьков: РИП «Оригинал», 1998. – 456 с.

5.Мочерний С.В. Економічна теорія. – К.: Академія, 2003. – 656 с.

6.Сліпушко О.М. Політичний і фінансово-економічний словник. – К.: Криниця, 1999. – 392 с.

7.Коломойцев В.Е. Універсальний словник економічних термінів. – К.: Молодь, 2000. – 384 с.

8.Економічна енциклопедія. – К.: “Академія”, 2000. – 254 с.

9.Библиотека Воеводина – Економічна енциклопедія – Електронна книга // <http://enbv.narod.ru/text/Econom/encyclo/index.html>.

Отримано 22.04.2006

УДК 658.15

В.І.БУТЕНКО

Національний технічний університет „Харківський політехнічний інститут”

МОДЕЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Розглядається проблема оцінки стійкого стратегічного розвитку підприємств та розробки теоретичних і методичних підходів щодо опрацювання програми на прикладі підприємств Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Проблеми стратегічного розвитку у значній мірі інваріантні до галузевої специфіки підприємств. Економічні дослідження, що проведені на підприємствах Департаменту з питань виконання покарань (далі Департамент) у Харківській області потребують особистого підходу до вивчення їх проблем. Важливим аспектом цього опрацювання є потенціали – трудові, матеріальні, фінансові. На підприємствах Департаменту трудові ресурси функціонують як ні в одній галузі виробництва. До трудових ресурсів відносяться засуджені, які повинні відбувати

свою провину у виправних трудових колоніях (ВТК). Шукати резерви зростання по цьому напрямку не має сенсу, тому що він потребує розвиток у напрямку соціальної інфраструктури у роботі із засудженими. Тому головний напрямок наших досліджень – вивчення економічних, матеріальних і фінансових ресурсів.

Актуальність дослідження полягає в розробці стратегічної програми стійкого розвитку підприємств для виробничих об'єктів Департаменту Харківського регіону і механізму її дії, що недостатньо розглянуто як в практичній, так і в теоретичній площині стосовно до галузі, яку ми вивчаємо. У теоретичному аспекті ми розглянули цілий ряд стратегій по способу їх формування (рис.1). З існуючих стратегій, на наш погляд, найбільш раціонально на виробничих об'єктах Департаменту розробляти процесуальну стратегію, бо вона зароджується у процесі функціонування підприємства. Це вказує на те, що виробництво можна не реконструювати, не доповнювати капіталовкладення. Керівництво Департаменту тільки контролює структуру, кадровий состав і залишає визначення суттєвості стратегії самому підприємству-виробнику. Такі стратегії є частково плановими і частково спонтанними, вони спрямовані на розвиток і поширення самофінансування ринкових відносин із споживачами і постачальниками. Сьогодні в таких умовах можуть функціонувати і розвиватися всі виробничі об'єкти Департаменту.

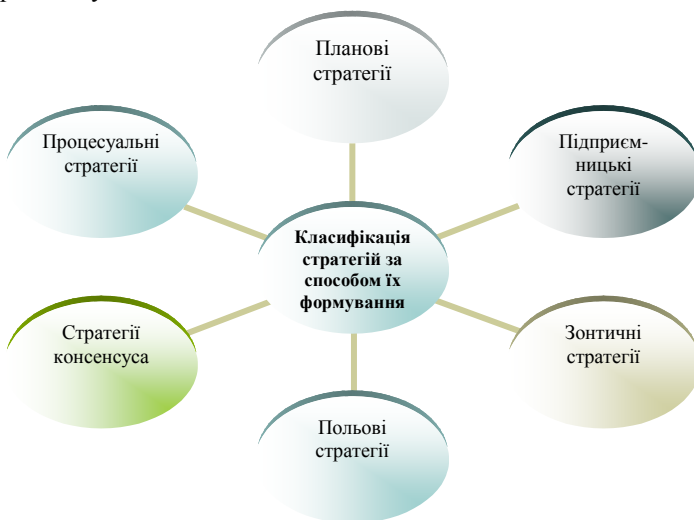

Рис.1 – Модель формування механізму стійкого розвитку з орієнтацією на інвестиції

Світова і вітчизняна економічна наука має чимало здобутків, які стосуються розробки теоретичних і практичних основ та методичних підходів щодо розробки та оцінки стійкого розвитку підприємств різних галузей народного господарства. Цим питанням присвячені наукові праці вчених України і країн СНД [1-7]. Водночас у сучасній економічній літературі не приділяється належної уваги підприємствам пенітенціарної системи, де існують особливості як у господарській діяльності, так і в соціальній сфері, що тісно пов'язана з виробництвом.

Метою статті є дослідження теоретичних основ економічних, матеріальних і фінансових ресурсів та розробка методичних підходів щодо опрацювання програми стійкого стратегічного розвитку підприємств Департаменту.

По-перше, ми пропонуємо програму стратегічного розвитку виробництва, яка є серйозним документом реформаційного змісту, в основі якої знаходяться принципи реорганізації, які спрямовані на розширення господарської самостійності, і посилення відповідальності за підсумки діяльності. По-друге, це нова стратегія, що забезпечує ріст ефективності централізованого планування і управління та сприятиме реалізації головних задач у цілому по всіх досліджуваних виробничих об'єктах Департаменту. Вперше пропонуємо програму стратегічного розвитку на прикладі підприємства Темновської «ВТК-100» (рис.2).

Розробка програми стійкого розвитку підприємств Департаменту Харківського регіону надала можливості максимально точно оцінити основні напрямки стратегічної програми. Перший базис стратегічної програми – потенціал і весь комплекс ресурсних можливостей, з метою прогнозування можливих змін, які існують у зовнішньому середовищі. Це – задачі системного аналізу і стратегічного менеджменту. Другий базис стратегічної програми є повна і якісна інформація, яка забезпечує сучасні технології проектування стратегічних планів розвитку.

Розпочинає і закінчує весь ланцюжок «від ідеї – до реального результату реалізації стратегії» кадровий персонал виробничих підприємств і керівництва Департаменту, тому що саме вони повинні розробляти, впроваджувати і реалізовувати цю стратегію. Програма стратегічного розвитку має слідує розділи: аналітика і прогноз (загальна концепція розвитку); дерево цілей; ресурсний потенціал і його перспективи; менеджмент і фінансова стратегія; маркетингова стратегія (програма); виробнича програма; якість; управління (ріст інтелектуального потенціалу, інформаційна система, нова організаційна структура виробництва, механізм стимулювання); малий бізнес; економічна безпека.

Прикладна «технологічна» модель розроблена на принципах

блочної, структурної схеми, на основі якої організована робота по створенню програми і підготовки до її реалізації (рис.2).

Структурно-логічна модель – це система заходів щодо комплексного забезпечення робіт, яка має ланки: аналітика – прогноз – нормативи – структура програми – економічне проектування – прикладні програми – виконавчі механізми. Модель включає наступні підсистеми: організаційно-управлінська, фінансування і інвестування, методична і інформаційна. Суттєвими елементами моделі є блоки «визначення пріоритетів» і «прийняття стратегічних рішень». Функція поточного управління інвестиціями і організаційно-економічним розвитком замикається через виконавчі механізми на «контроль реалізації стратегічного плану».

При наявній спрощеності схематичності, модель чітко відображує логічний порядок зв'язку органів управління з документами, які містять показники, «характеристики і сценарії розвитку».

В документації, яка розробляється по стратегічному плануванню, початкові характеристики «майбутнього» повинні бути представлені у вигляді дерева цілей. При всій його простоті та науковості, дерево цілей в цілому представляє складний результат аналітичної роботи, прогнозів і розрахунків. Фактично воно не підтверджено строгою системою доказів, при цьому орієнтири обираються, точніше, визначаються не інтуїтивним методом і не за механізмом «кортіло би». Як видно з рис.2, дерево цілей виконано на три рівня декомпозиції цілі, причому на третьому рівні частина орієнтирів не виділена. Розглянемо деякі напрямки у дереві цілей цього підприємства. На першому рівні зроблена орієнтація на вирішення проблем зайнятості спецконтингенту (засуджених), росту ефективності виробництва, зниженню витрат на виробництво, поліпшення умов утримування засуджених. На другому рівні декомпозиції цілей відзначаємо такі важливі блоки, як створення чотирьохсот робочих місць, введення п'яти нових видів послуг, впровадження одинадцяти інвестиційних проектів по технологічним лініям і виробничим ділянкам. Планується за рахунок власних коштів розробити чотири технології, що допоможуть зберігати енергоносії. Треба відмітити, якщо виходити тільки з фіскальних інтересів і не вкладати кошти у розвиток та модернізацію виробництва, то підприємство буде не дуже привабливим для інвестора. Інвестори, як правило, завжди бажають вкладати матеріальні і фінансові ресурси у підприємства, які прагнуть подальшого розвитку фінансової системи. Надходження та ефективне використання фінансових ресурсів донорів безпосередньо залежать від рівня управлінських кадрів, і передусім менеджерських. Ми вже звикли до високих оцінок нашого кадрового потенціалу. Висо-

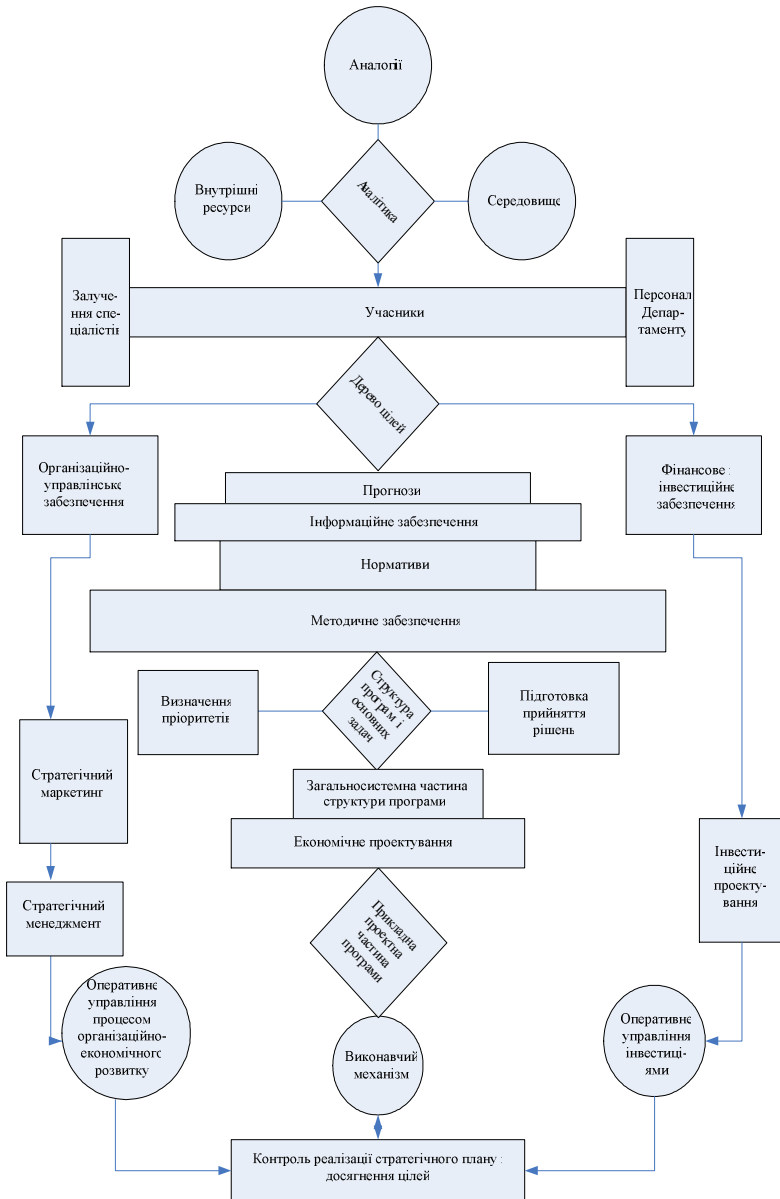

Рис.2 – Модель організації робіт з розробки програми стратегічного розвитку
Темновської «ВТК - 100»

кий рівень освіченості фахівців – це серйозна база. Таким чином, розроблене дерево цілей відображає комплексність заходів, їх значний економічний ефект, достатньо високий інноваційний характер, що направлений на креативність виробництва. Реалізація цих цілей, на нашу думку, відбудеться за 4-6 років.

Зазначимо, що стратегічний розвиток виробничих підприємств з орієнтацією на інновації повинний орієнтуватися на довгострокові пріоритети, тобто: формування ефективної структури економіки, фінансової системи, активізації роботи на потреби ринку, розширення номенклатури виробництва власної продукції, тощо. Така тенденція намітилась на підприємстві Темновської «ВТК – 100».

Відзначимо, що система показників (характеристик, оцінок) розраховується (оцінюється, прогнозується) залежно від цілей і характеру організаційно-економічних і інвестиційних проектів і тому представляє нерівномірну структуру даних. У задачах впровадження програм необхідно знаходити і розробляти моделі збалансованого взаємовпливу (взаємозалежності) цих показників. У виробничому процесі можуть виникнути протиріччя, як наприклад між інформацією, що має місто у бухгалтерському і технічно-оперативному обліку. Тому не тільки цей план, але і весь процес управління розвитком по програмі буде здійснюватися в умовах неповної економічної визначеності.

На жаль, сьогодні соціальна сфера розглядається, в основному, як споживач фінансових і матеріальних ресурсів, хоча у пенітенціарній системі важливість соціальних чинників для економічного зростання має власну особливість і велике значення. Тому варто враховувати питання цілого комплексу розвитку соціальної сфери, вирівнювання регіональних диспропорцій розвитку, розв'язання проблем взаємодії всіх рівнів влади, забезпечення правової бази, залучення інвесторів, нагромадження капіталу для подальшого економічного зростання.

Розроблена програма стратегічного розвитку підприємств Департаменту на прикладі виробництва Темновської «ВТК-100» підтвердила, що створення умов на стійкий стратегічний розвиток з орієнтацією на довгострокові орієнтири дозволять: по-перше, залучити зовнішні інвестиції, що мають інноваційно-технологічний характер; по-друге, підвищити соціальні чинники; по-третє, створити додаткові робочі міста на виробництві для спецконтингенту; по-четверте, розширити горизонти маркетингу, тобто впевненіше рухатися в напрямку ринкових відносин, тощо.

Подальшого розвитку потребують апробації на виробничих підприємствах Департаменту інших регіонів України, що сприяє побудові механізму стимулювання залучення ефективних інвестицій, орієнтова-

них на інноваційний і креативний характер.

1. Боумен К. Основы стратегического менеджмента: Пер. с англ. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 175 с.
2. Доброневский С.А., Маркова В.Д., Орлов Г.Н., Понуров С.В. Опыт разработки и пути реализации комплексной программы развития предприятия // Стратегия развития промышленных предприятий. – Новосибирск: Наука, 1990. – С.33-43.
3. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2000. – 623 с.
4. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА - М. – 2000. – 312 с.
5. Федоренко В. Г. Інвестиційні процеси як основа прискорення економічно-соціальних реформ в Україні // Персонал. – 2000. – № 4. – С.14-17.
6. Щукін Б.М. Аналіз інвестиційних проєктів. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.
7. Яковлев А.І. Проєктний аналіз інвестицій і інновацій. – Харків: Бізнес - Інформ, 1999. – 116 с.

Отримано 23.03.2006

УДК 658.14.17

О.М.ТРИДІД, д-р екон. наук, К.В.ОРЄХОВА
Харківський національний економічний університет

КОМПЛЕКСНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА УПРАВЛІННЯ РУХОМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Пропонується методичний підхід щодо організації узгодженого в пропорціях (в просторі та часі) процесу трансформації капіталу (джерел фінансування виробничо-господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти).

Одним з визначальних факторів, що впливає на стійкість фінансового положення підприємства є рівень організації процесу трансформації капіталу (джерел фінансування виробничо-господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти) [1]. Можна погодитися з науковцями [2, 4, 5], які стверджують, що функція організації у фінансовому менеджменті зводиться до об'єднання людей, що спільно реалізують фінансову програму на базі якихось правил та процедур. Аналізуючи представлене вище визначення з позиції системно-логічного підходу, конструктивним представляється виділення трьох основних дефініцій, через призму яких розглядається функція організації у фінансовому менеджменті: об'єднання людей, реалізація фінансової програми, розробка системи правил та процедур.

Аналіз робіт [3-13] дозволив встановити, що такі аспекти фінансового управління як об'єднання людей та обґрунтування системи фінансових правил та процедур достатньо глибоко висвітлені в чисель-